

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA PEDAGOGIK MAHORAT

Xudoyberdiyeva Laylo

*Shahrisabz davlat pedagogika instituti
Pedagogika fakulteti Boshlang'ich
ta'lim yo'nalishi 2-bosqich talabasi*

Shuxrat Xamroev

*Pedagogika fanlari nomzodi
Shahrisabz davlat pedagogika instituti
Boshlang'ich ta'lim kafedrası mudiri*

Annotatsiya: Ushbu maqolada siz boshlang'ich ta'lim tizimida pedagogik mahorat qanchalik darajada ahamiyatga ega ekanligini bilib o'rgani olishingiz mumkin.

Kalit so'zlar: kommunikativ, nomukammallik, intellect, shaxs, munosabat, profesiogramma, didaktik, aqliy, pedagogik tasavvurlar, ta'lim-tarbiya.

Ma'lumki, ta'lim va tarbiya tizimi jamiyatning intellektual salohiyatini ko'paytirishning asosiy manbai hisoblanadi. Ushbu tizimda asosiy o'rinni o'qituvchi egallaydi, chunki u umumta'lim maktabining rivojlanishini belgilaydi. Ta'limning muvaffaqiyati bevosita o'qituvchining shaxsiyatiga, uning kasbiy va umumiy madaniy tayyorgarligiga, ijodiy salohiyatiga bog'liq. K.D.Ushinskiyning so'zlari hanuzgacha dolzarbligicha qolmoqda: "Ta'limda hamma narsa pedagog shaxsiga asoslanishi kerak, chunki tarbiyaviy kuch faqat inson shaxsiyatining jonli manbasidan kelib chiqadi. Hech qanday nizom va dasturlar, muassasaning sun'iy organizmi qanchalik ayyorlik bilan o'ylab topilgan bo'lmasin, ta'lim masalasida shaxsning o'rnini bosa olmaydi. O'qituvchi faoliyatining muvaffaqiyati nafaqat uning arsenalida mavjud bo'lgan ta'lim va tarbiya usullari bilan belgilanadi, balki ko'proq darajada uning shaxsiyati, xarakteri, mahorati, o'quvchilar bilan munosabatlari, mehnatga ijodiy munosabati bilan belgilanadi. O'qituvchining shaxsiyati pedagogik jarayonning muvaffaqiyatining asosiy sharti va vositasi bo'lib, uni o'quv qo'llanmalari yoki mohirona bajarilgan uslubiy ishlanmalar bilan almashtirib bo'lmaydi. O'qituvchi uzluksiz ilmiy bilimlar, pedagogik mahorat bilan

boyitib borsa, shaxsiyatini takomillashtirib borsa, pedagogik mahoratga erishsagina o'z vazifasini bajara oladi. Pedagogik mahorat ulkan qalb mehnatini, doimiy izlanishni, ma'naviy va jismoniy kuchning kuchlanishini, o'z ustida faol mehnat qilishni talab qiladi. O'qituvchi shaxsiyati - bu oddiy xususiyatlar va xususiyatlar to'plami emas, balki yaxlit dinamik ta'lim, shuning uchun biz birinchi navbatda o'qituvchi shaxsiyatining tuzilishi, o'qituvchining professiogrammasi bilan belgilanadigan kasbiy muhim fazilatlarini haqida to'xtalib o'tishimiz kerak.

Professiogramma juda keng tushuncha bo'lib, u ko'p jihatlarni o'z ichiga oladi. Psixologik-pedagogik adabiyotlarda o'qituvchining professiogrammasi kasbiy rivojlanish muammolarini hal qilishda muvaffaqiyatni ta'minlaydigan eng muhim shaxsiy va o'ziga xos ishlab chiqarish fazilatlarini, kasbiy bilim, ko'nikma va qobiliyatlarni o'zida mujassam etgan o'qituvchi shaxsining umumlashtirilgan ideal mavhum modeli sifatida qaraladi. O'qituvchi faoliyati va unga zarur bo'lgan son-sanoqsiz kasbiy va ma'naviy fazilatlarini professiogramma doirasiga sig'dirish qiyin. Shunga qaramay, o'qituvchining kasbiy muhim fazilatlarini, ya'ni pedagogik faoliyatni samarali bajarishga va pedagogik yuksaklikka erishishga yordam beradigan fazilatlarini ajratib ko'rsatish mumkin.

O'qituvchi shaxsining kasbiy ahamiyatli xususiyatlarining tarkibi juda keng - u bir necha o'nlab ijtimoiy xususiyatlar bilan bir qatorda bir necha o'nlab psixologik xususiyatlarni o'z ichiga oladi. Tadqiqotlar tahlili (F.N. Gonobolin, V.N. Krutetskiy, N.V. Kuzmina, Yu.N. Kulyutkin, G.S. Suxobskaya va boshqalar) o'qituvchi shaxsining quyidagi asosiy kasbiy fazilatlarini aniqlashga imkon beradi:

1. aqliy;
2. didaktik (fan materialini o'quvchilar uchun ochiq bo'lgan o'quv predmeti materialiga qayta ishlash qobiliyati va qobiliyati; samarali o'qitish usullari tizimini qo'llash va ishlab chiqish; fikr-mulohazalarni bildirish va boshqalar);
3. pertseptiv fazilatlar (o'quvchilarning ruhiy dunyosiga kirib borish qobiliyati va qobiliyati, rivojlangan psixologik kuzatish);

4. tashkiliy fazilatlar;
5. kuchli irodali kasbiy fazilatlar (qiyinchiliklarni engish, qat'iyatlilik, chidamlilik, qat'iyatlilik, talabchanlik va boshqalarni ko'rsatish qobiliyati);
6. kommunikativ;
7. xushmuomalalik;
8. pedagogik tasavvur, e'tiborni taqsimlash qobiliyati;
9. shaxsning dinamizmi - ixtiyoriy ta'sir qilish va mantiqiy ishontirish qobiliyati;
10. hissiy barqarorlik (o'zini nazorat qilish qobiliyati);
11. optimistik prognozlash;
12. ijodkorlik.

Umumiy e'tirof etilgan psixologik xususiyatlardan pedagogik tafakkur, pedagogik aks ettirish, pedagogik o'z-o'zini anglash, pedagogik tasavvur, pedagogik o'z-o'zini hurmat qilish, pedagogik kuzatuv, pedagogik prognozlash, bag'rikenglik, empatiya kabilar (A.K.Markova) mavjud. Pedagogik tafakkur, pedagogik mulohaza, o'z fikrini, harakatini, harakatini, munosabatlarini va hokazolarni boshqarish qobiliyati qanchalik rivojlangan bo'lsa, pedagogik faoliyat shunchalik samarali, qiziqarli va samarali bo'ladi.

Shaxs murakkab ijtimoiy-psixologik shakllanish bo'lib, o'zaro bog'liq va o'zaro bog'liq bo'lgan bir qator quyi tuzilmalardan iborat. Ijtimoiy-psixologik adabiyotlarda shaxs haqidagi yagona va umumiy qabul qilingan tushuncha haligacha mavjud emas. K. K. Platonov tomonidan ishlab chiqilgan shaxsning psixologik kontseptsiyasiga ko'ra, etakchi quyi tuzilmaning mazmuni - bu shaxsning ijtimoiy yo'nalishi, uning etakchi munosabatlari va ehtiyojlari tizimi, uning motivlari, ideallari va qarashlari.

“Birinchi quyi tuzilma shaxsning orientatsiyasi, munosabati va axloqiy xususiyatlarini birlashtiradi. Ushbu quyi tuzilishga kiritilgan shaxsning elementlari (xususiyatlari) to'g'ridan-to'g'ri tabiiy moyilliklarga ega emas va

individual ravishda singan sinfiy ijtimoiy ongni aks ettiradi. Bu quyi tuzilma ta'lim orqali shakllanadi. U ijtimoiy jihatdan shartlangan. Qisqacha aytganda, uni shaxs yo'nalishining quyi tuzilmasi deb atash mumkin ... "[2]. Shaxsning yo'nalishi moyillik, istak, qiziqish, dunyoqarash, e'tiqodlarni o'z ichiga oladi (K.K. Platonov).

Ikkinchi quyi tuzilmaga shaxs tajribasi mazmuniga kiradigan hamma narsa: bilim, malaka, amaldagi qobiliyatlar, umumiy madaniyat va rivojlanish, o'qitish orqali shaxsiy tajribada egallangan malakalar, odatlar kiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. Shodievich, S. H., & Roziqovna, R. M. (2023). OLIY O'QUV YURTLARIDA MASHG'ULOTLAR SIFATI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA ILMIY MAQOLALARNING O'RNI. PEDAGOGS jurnali, 25(1), 52-55.
2. Shodievich, S. H., Roziqovna, R. M., & Hamzaevich, S. J. (2023). BUGUNGI KUN KITOBLARI QANDAY BO'LISHI KERAK. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 1(1), 19-24.
3. Musayeva, S., Usmanov, S., & Ruzikhulova, N. (2022). IMPROVING THE MECHANISM FOR STIMULATING PARTICIPANTS IN THE DISTRIBUTION OF PRODUCTS. Science and innovation, 1(A6), 424-429.
4. Rasulova, M. R., & Indiaminov, S. I. Судебно-медицинская характеристика повреждений органов слуха. Здобутки клінічної і експериментальної медицини, (2), 145-148.
5. Norov, I. (2020). THE IMPORTANCE OF THE PISA PROGRAM IN THE PRIMARY GRADES. INTERNATIONAL JOURNAL OF DISCOURSE ON INNOVATION, INTEGRATION AND EDUCATION.